Nr 10

Skatteutskottets betänkande i anledning av motioner angående avdraget för ökade levnadskostnader m. m.

Motionerna

I detta betänkande behandlas motionerna

1973:252 av herr Mossberg m. fl. (s) vari hemställs
att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t begära att motionen, som avser resekostnadsavdrag för s. k. pendlare, överlämnas till 1972 års skatteutredning;

1973:563 av herr Boo m. fl. (c) vari hemställs
att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag till ändrade bestämmelser beträffande avdrag vid beskattningen för förhöjda levnadskostnader på annan ort och resekostnader i enlighet med vad som anförts i motionen;

1973:578 av herr Larsson i Umeå m. fl. (fp) vari hemställs
att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till ändrade regler i fråga om avdrag vid inkomstbeskattningen för ökade levnadskostnader, då skattskyldig tvingats ta arbete på annan ort än där han är bosatt;

1973:581 av herr Magnusson i Kristinehamn m. fl. (vpk) vari hemställs
att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ syftande till ändrade och mer klarläggande regler i fråga om avdrag vid inkomstbeskattningen för ökade levnadskostnader, då skattskyldig har arbete på annan mera avlägset belägen ort än där han är bosatt.

Gällande bestämmelser m. m.

Skattskyldig, som i sin tjänst verkställer resor utom den vanliga verksamhetsorten, har rätt till avdrag inte bara för kostnaden för själva resan utan också för den ökning av levnadskostnaden som han får vidkännas för att han vistas utom sin vanliga verksamhetsort, såsom för hotellrum, ökad kostnad för föda osv.

Avdrag för ökade levnadskostnader medges inte enbart på den grund att den skattskyldige har sitt arbete på annan ort än den där han har sin bostad. Om han bosätter sig på annan ort än där han har tjänst eller anställning eller tar arbete som skall utföras på annan ort än där han är bosatt, medges avdrag endast om anställningen avser en kortare tid eller skall bedrivas på flera olika platser eller det av annan anledning inte kan ifrågasättas att den skattskyldige skall flytta till arbetsorten.

Genom beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963:120, BeU 43)

utvidgades avdragsmöjligheterna så att avdrag kan medges vid dubbel bosättning om det med avseende på makes förvärvsverksamhet, svårighet att anskaffa familjebostad eller annan jämförlig omständighet inte skäligen kan ifrågasättas att familjen skall flytta till den skattskyldiges bostadsort.

1963 års riksdagsbeslut innebar vissa ändringar också i fråga om beskattningen av traktamente som utgår vid tjänsteresa. Riksskattenämnden har i anslutning till dessa bestämmelser i meddelande nr 2/1967 p. 1 uttalat bl. a. att avdrag *såsom för tjänsteresa* utom den vanliga verksamhetsorten i regel inte bör medges vid fortlöpande anställning på en och samma ort under längre tid än två år.

Om avdrag för ökade levnadskostnader inte kan medges enligt nyssnämnda bestämmelser, är emellertid skattskyldig, som på grund av sitt arbete vistas på en ort men har sin familj bosatt på annan ort, enligt rättspraxis berättigad till avdrag för skälig kostnad för besök i hemorten. Vid förhållandevis långa avstånd brukar – med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet – avdrag medges för kostnad för en à två resor per månad med billigaste färdsätt. Utvecklingen har gått i den riktningen, att avdrag numera i allmänhet medges för två resor, om avståndet inte överstiger 50 mil, och i annat fall för en resa per månad. Skattskyldig utan familj i hemorten anses endast i undantagsfall berättigad till avdrag i detta hänseende.

Reglerna om avdrag för ökade levnadskostnader är sedan en tid under översyn såvitt avser traktamentsbeskattningen. Enligt vad utskottet inhämtat kommer utredningen att avsluta sitt arbete under år 1973.

Senast vid föregående års riksdag behandlade utskottet (SkU 1972:19) motioner som syftade till att utvidga rätten till avdrag för ökade levnadskostnader vid arbete utom hemorten.

Med anledning av de samhällsekonomiska synpunkter motionärerna åberopade till stöd för sina yrkanden framhöll utskottet, att ett av målen för lokaliseringspolitiken var att genom ökade arbetstillfällen skapa bärkraftiga kommuner i lokaliseringsområdena och att denna politik, som grundade sig på såväl samhällsekonomiska som allmänt sociala skäl, ofta förutsatte omflyttning av såväl arbetstagare som deras familjer. I sådana och andra liknande situationer kunde det i och för sig inte anses självfallet att det från allmän synpunkt var mest lämpligt att den som tog anställning på annan ort bodde kvar i sin gamla hemort. Det var däremot enligt utskottets mening förståeligt att den som bytte eller tvingades byta arbetsort kunde vilja behålla sin bostadsort. Om den skattskyldige av privata skäl valde detta alternativ i stället för att flytta, borde emellertid merkostnaden härför enligt utskottets mening i princip hänföras till ej avdragsgill privat kostnad. Endast om de ökade levnadskostnaderna framstod som en nödvändig följd av den skattskyldiges förvärvsverksamhet, t. ex. på grund av svårigheter att skaffa familjebostad, borde avdrag medges. Utskottet ansåg – i likhet med skatteutskottet och bevillnings-

utskottet tidigare år – att gällande bestämmelser, rätt tillämpade, tillgodosåg de fall då avdrag för ökade levnadskostnader kunde vara berättigat. Utskottet avstyrkte därför motionerna. Riksdagen godkände betänkandet.

Utskottet

Den, som tagit anställning på annan ort än där han är bosatt, är under vissa förutsättningar berättigad till avdrag vid inkomsttaxeringen för ökade levnadskostnader. I regel medges avdrag endast om anställningen avser en begränsad tid eller arbetet skall bedrivas på flera olika platser eller om det av annan anledning inte skäligen kan ifrågasättas att han flyttar till arbetsorten. Vid dubbel bosättning kan avdrag medges endast om det på grund av andre makens förvärvsverksamhet, svårighet att anskaffa familjebostad eller annan därmed jämförlig anledning inte skäligen kan ifrågasättas att också familjen skall flytta till arbetsorten.

Även om avdrag för ökade levnadskostnader inte kan medges enligt dessa regler, anses den som har familj i hemorten berättigad till avdrag för skälig kostnad för besök hos familjen.

De motioner, som utskottet behandlar i detta betänkande, syftar alla till att utvidga rätten till avdrag för ökade levnadskostnader vid arbete utom hemorten. Motionärerna anför bl. a., att omflyttningen av arbetskraft medför avsevärda problem såväl för den enskilde som för utflyttnings- och inflyttningskommunerna och att det av olika skäl är angeläget att beskattningsreglerna utformas så att den som byter anställning har möjlighet att ha sin familjebostad kvar i sin tidigare hemort och få avdrag för ökade levnadskostnader på den nya orten. Motionärerna i motionerna 1973:252 och 1973:581 berör också det särskilda avdraget för hemresor och anser att praxis beträffande detta avdrag är alltför restriktiv.

Skatteutskottet har förståelse för att den som byter arbetsort kan vilja behålla sin tidigare bostadsort. Merkostnader, som uppkommer när den skattskyldige av privata skäl väljer detta alternativ i stället för att flytta, är emellertid i princip att hänföra till ej avdragsgilla kostnader, och gällande bestämmelser tillgodoser – rätt tillämpade – de fall då avdrag för ökade levnadskostnader enligt detta betraktelsesätt kan vara berättigat.

Utskottet vill framhålla, att gällande principer på detta område givetvis är av grundläggande betydelse för den pågående traktamentsbeskattningsutredningen. Utskottet har inhämtat att denna utredning står i slutfasen av sitt arbete, och utskottet vill för sin del inte medverka till åtgärder som kan försena detta arbete avsevärt. En omprövning av de nämnda principerna bör enligt utskottets mening i vart fall anstå i avvaktan på utredningens betänkande, som kan väntas senare i år.

Beträffande den särskilda frågan om avdrag för hemresor uppkommer givetvis avsevärda gränsdragningsproblem i praktiken. Dessa problem har emellertid uppmärksammats av de tillämpande myndigheterna. Är

avståndet långt mellan arbetsorten och familjens bostadsort medges visserligen avdrag endast för ett begränsat antal resor för besök hos familjen, men enligt vad utskottet inhämtat har utvecklingen åtminstone i vissa län gått i den riktningen att avdrag medges för minst två resor i månaden om avståndet inte överstiger 50 mil. Skattskyldig som inte har familj i hemorten kan givetvis i allmänhet inte anses berättigad till avdrag i detta hänseende, men utskottet utgår från att denna fråga liksom hittills bedöms med hänsyn till de särskilda omständigheter som föreligger i det enskilda fallet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1973:252, 1973:563, 1973:578 och 1973:581.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår

1. motionen 1973:252,
2. motionen 1973:563,
3. motionen 1973:578,
4. motionen 1973:581.

Stockholm den 6 mars 1973

På skatteutskottets vägnar
ERIK BRANDT

Närvarande: herrar Brandt (s), Magnusson i Borås (m), fru Holmqvist* (s), herrar Kristenson (s), Larsson i Umeå (fp), Carlstein (s), Sundkvist (c), Wikner (s), Nilsson i Trobro (m), Stadling (s), Westberg i Hofors* (s), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp), Björk i Gävle (c) och fru Normark (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herrar Magnusson i Borås (m), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Nilsson i Trobro (m), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c), som

dels anfört följande:

Utvecklingen har medfört att det blivit alltmer vanligt att arbetstagare på grund av omlokaliseringar, rationaliseringar, företagsnedläggelser, inskränkningar och arbetsbristsituationer tvingas byta verksamhetsort. Samtidigt medför avfolkningen i glesbygderna och anhopningen i storstadsregionerna avsevärda problem av olika slag såväl för den enskilde som för samhället.

Enligt vår mening skulle det i åtskilliga av dessa fall vara till fördel om arbetstagaren och hans familj i stället för att flytta till den nya verksamhetsorten kunde bo kvar i sin hembygd. Möjligheterna att pendla mellan bostadsort och arbetsort begränsas emellertid av bl. a. ekonomiska

skäl. Till detta bidrar att de merkostnader som en dubbel bosättning innebär i allmänhet inte får dras av vid beskattningen. Gällande bestämmelser utgår nämligen från att dessa merkostnader trots att de orsakas av de ändrade arbetsförhållandena i princip är att hänföra till ej avdragsgilla levnadskostnader. Majoriteten anser att dessa principer, trots den samhällsutveckling som onekligen ägt rum sedan 1963 års revidering av avdragsreglerna, fortfarande bör slå igenom i samma utsträckning som tidigare och att nuvarande regler är tillfredsställande. Vi kan inte instämma i denna uppfattning.

I motsats till majoriteten anser vi att skattedomstolar och beskattningsmyndigheter – med den utformning bestämmelserna om avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning f. n. har – inte har någon möjlighet att medge avdrag för sådana kostnader i ens tillnärmelsevis alla de fall, då kostnaderna uppkommit till följd av den skattskyldiges förvärvsverksamhet och därför rimligen bör vara avdragsgilla vid taxeringen.

På grund av det anförda anser vi att frågan om avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning bör bli föremål för översyn i enlighet med vad som föreslagits i motionerna 1973:252, 1973:563, 1973:578 och 1973:581.

dels ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:252, 1973:563, 1973:578 och 1973:581 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning och förslag till ändrade regler i fråga om avdrag för ökade levnadskostnader i sådana fall, då skattskyldig har arbete på annan ort än där han eller hans familj är bosatt.